

Kallis sõber Herman Rajamaa,

Aitäh Sinu 11. oktoobri k.a. kirja ja tervituste ning hääde soovide eest! Stockholm "Eesti Päevalehe" 3 numbrit jõudsid samuti siia. Ma saatsin need meie meeskoorile, naiskoorile ja nende mõlema ühisele juhile Evald Tammarule. Muide, sealne "Eesti Päevaleht" võiks ehk käia ka meie Eesti Seltsi ja Eesti Maja lugemislauale. Seal on New Yorgi 2 lehe kõrval paar Kanade ja isegi Saksamaa oma. Ehk oleks sobiv, kui selle lehe toimetus või talitus siia vastava ettepaneku või pakkumise saadaks. Sest ega siin pole, isegi minul mitte, andmeid Rootsis ilmuvate eesti ajalehtede ja isegi mitte kõigi ajakirjade kohta. Märt Raud on mulle siia vahel mõne "Teataja" numbrit saatnud (toimetaja vist Viirsoo). "Tulimuld" ja "Eesti Kirik" käivad meie Eesti Seltsile. Ma tean, et sealsed ajalehed kuuluvad erinevatele poliitilistele või kildkondlikele gruppidele. Ehk on "Eesti Päevaleht" enam sarnane kodumaa "Päevalehega" s.o. püüab olla erapooletu. Meie Eesti Seltsi aadress on: The Baltimore Estonian Society, Inc., 1932 Belair Road, Baltimore, Md. 21213, USA. Või soovitate mõnda teist ajalehte? Ajakirja? Ega meie selts suurt summat välja panna ei saa.

Juhus selgitab veel mõndagi. Mul polnud õrna aimugi, et maailmas on olemas (just on olemas, sest sõna "tegutsema" ei ole siin kohaldatav...) "Eesti Õpetajate Koondis USA-s". Kena! Huvitav, mis ta teeb ja kus asub? Isegi New Yorgis ilmuv "Väliseestlase kalendris" pole selle aadressi... Ja saab isegi 30% "E.O.K. Bulletin" arvel laekunud summadest. USA-s oli mõõdunud aastal 100 õpetajat. Kui need kõik ajakirja omandavad, s.o. see neile katte- saadavaks saab, siis laekub ju sellele Koondisele 50-60 dollarit... Muide, ma palusin E. Kärnerit mulle saata levitamiseks Bulletin nr. 18 veel 5 eksemplari. Ma nimelt kardab, et selles leiduvad andmed ja seisukohad, hädaja mured kipuvad jääma ajakirja veergudele kurtma, kui seda ajakirja ei levitata USA eestlaskonna juhtkonnas. Ja huvitav, too Koolitoimkond USA-s ei ole mitte Rahvuskomitee loodud, nagu juhuilikut ajalehest lugesin (Meeme Mägi ju minu kirjale andmete tsas selle toimkonna kohta üldse ei vastanud...), vaid see on kuidagi "Õpetajate ja koolimeeste loodud"... Nüüd on, jällegi ajalehe andmeil, Rahvuskomitee juhatus kutsunud oma koosolekuile ka Koolitoimkonna esindajaid ja lubanud isegi raha asjaajamise kulude katteks... Selge - Rahvuskomitee tahaks koolide keskust luua, aga ei saa, kuna on ees varjusrumas viibiv Koolitoimkond... Ehk saab asjast asja, kuigi mina selles kangesti kahtlen... Ega see toimkond üksinda pole varjusrumas, sama on ehk ka Õpetajate Koondis... Moraal - pole süüdi üksinda Rahvuskomitee ja mittekoolialased inimesed, vaid süüdi on ka mujal, et koolide keskust pole elustatud... Nagu kord kirjutasin, tegi Koolitoimkond suure vea, katkestas end ära, hakates tegutsema kirjastamisega, selle asemel, et mõne kirjastusega kokku lepiida. Kui ma ei eksi, siis ehk sai ta kõrvalt kellegilt tõuke, kelle raamat toimkonna hoolde ka ilmus ja kes on ikka käinud ringi USA-sse (Jürvetsoni "Kultuuri" kõrvale) kirjastuse loomisega. Ta näib veelgi ringi, seekord korp! Rotaliat õhutades...

New Yorgis "Vaba Eesti Sõnale" ma saatsin 16. oktoobril k.a. retsensiooni E.O.K. Bulletin nr. 18 kohta. Siin kaasas on selle ärakiri - keskuhingu arhiivi jaoks. Kas ja millal peasi - kuidas ajaleht selle avaldab, seda on raske ütelda. Ega see pole hää, on komplatsioon mu oma kirjutustest (Muide, "Eesti Päevalehe" kirjutas Rootsi laulumeeste Baltimores viibimise osas on koledasti sarnane New Yorgi "Vaba Eesti Sõnas" ilmunud A.J.L. kirjutisega sõna-sõnaliselt isegi... Aga ega see pole paha. Mina olin tegelikult oma Bulletiniga ja Vaba Eesti Sõna kohaliku reporterina ainuke, kes tegi siin rootslastele reklaami, enne kontserti ja hiljem. Laulurahvast polnud kedagi, kes seda oleks teinud... Vahel oli raske isegi vajalikku informatsiooni saada...). Paber hakkab lõppema ja mul on tunne, et midagi tähtsat on vaja veel kirja panna, aga mitte ei tule meelde... Ah soo. Kas Sa ei saaks saata ühe eksemplari Bulletin nr. 18 ka Eesti Kiriku toimetajale Jakob Aunverele. Sest selles on hää juttu meie kiriku keskvalitsuse ja pastorite lohakusest ja mugavusest usuõpetuse õpikute alal... Konsistooriumile ehk ei maksa saata, kuna Teodor Künnapas on ju selle liige ja saab Bulletin. Ja vana hää papa

2
Joh, Oskar Lauri sel alal midagi ette võtab... Las Aunveregi loeb ja teab
vähemalt. Üieti peaks ta sellest vijavõtte avaldama "Eesti Kirikus", et
kõik pastorid ja kiriku juhtkond koha peal loeks. Või saadada Konsistoo-
riumile ka... See on ju enam kulude küsimus. Aga - eks meie siht oli tuua
parandust meie koolidele, eks me siis püüame oma seisukohti ja arvamisi
levitada ja rakendada, et need ei jääks meie enda teada, s.o. meie
ajakirja veergudele. O.K.?

Kirjutasin Sulle vist juba, et ma ei saanud enam sel sügisel meie Eesti
Koolis tööd jätkata. Tervis ei luba enam klassis 40 minutit kõneleda ja
pealegi veel sõrased koolis, mis nõuab huvitavat ja energilist kõnet...
Aga mul on tööd ja tegemist enam kui teha suudan niigi. Meie kohalik
Bülletään isegi annab rohesti tööd. Ja algab jällegi E. Kirjanike Koopera-
tiivi 1970/a/ jaanuari odavmüük. Kui seda hästi ei organiseeri ja ette
ei valmista, siis ka suurt tagajärgi pole...

Muidu elame memmaga endiselt. Vananeme ja hädad lähivad nooremaiks...
Aga - "Ara ilmal valu kaeba..."

Soovin Sulle kõike hääd ja hakkam elama lootusega, et Sa 1970.a.
aprillil siia tuled. Küllap vahe peal püüan kaasa aidata, et sa saad
koostada vastava ja otstarbekohase kava, kuidas siin liikuda ja võimalikult
rohkesti näha ja kuulda suudada.

Sinu

P.S. Rebisin kirja lahti ja lisan juurde minu arvates olulist. Aktiivse
ja mõjuva (aktiivsus ju loebki mõju...) keskuse puudumise tõttu on USA
keskorganisatsioonide, eriti aga Rahvuskomitee tegevus keskendunud eriti
välisviitlusele, kohati peamiselt sellele. See on ka mõnel pool kohtadel
sama nähtus... See olnud kerge, olles minek vähema vastupanu suunas ja
samal ajal olles mugav ja vastutusvaba: kõneled koosolekuil, hääletad
resolutsioone ja saadad märgukirju, vahel organiseerid demonstratsioone -
kõik väga vajalikud ettevõtted - ja vastutust polegi... Kui tulemused
puuduvad, süüdistad olusid... Aga summased nõuavad needki alad. Hiljuti
nõuti ühel nõupidamisel, ajalehe andmeidl, et Washingtoni tuleb luua erio-
büroo palgalise personaliga, kes hakkab tegema välisviitlust... Seetõttu
ehk pole eesti koolide ja talenduskoolide küsimus, suurt päevakorras
olnud... Nüüd tahab seekordne Rahvuskomitee selle päevakorda tõsta, aga-
aga, aga summade osas on kerkinud raskusi. On tulnud juurde Hispaanias
asuva Vabaduse Häälte saatejaama ülapidamine. Sellele hakatakse koguma
summased. Rahvuskomitee rõhutab oma toetusaktsioonides, et andke
rohkem, et saaksime ülal pidada ka Vabaduse Häält...

Seetõttu ei ole ustav, et USA-s saaks peagi ja lähemal ajal tekkida
mingi talenduskooli toetav majanduslik keskus, nagu seda on kas või
Austraalia Seltside Liit... Kurb on, aga nii näib see sest raha pole
Rahvuskomiteel kuigi rohkesti. Ta kogub ja küsib annetusi lastevanemalt,
kes saadavad lapsi eesti koolidesse ja organisatsioonidelt, kes toetavad
ja ülal peavad talenduskooli...

Alles pikaajaline selgitustöö ehk suudab eestlakkonnas luua vastava
meeleolu ja selle suunata ka vastavate esindajate kaudu koostööks. Seepärast olen mina püüdnud Bülletääni nr. 18 ka veidigi levitada. Sest
meil endal ju seda on vähe vaja, kuna me ju teame, milline on koolide
tase USA-s.

Sinu A.J.L.

ILMUS EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU 1969.A. HÄNLEKANDJA

Tagasihoidlikku "Bülletääni" nimetust kandev ajakiri kannab numbrit 18, olles seega ilmunud juba 18 aastat. Ilmub sel aastal Austraalia, USA ja Kanada erinumbrina, mille on loonud tungiv vajadus. Suurima eestlaste arvuga Rootsi riik peab üleval suuremais keskustes emakeelseid algkooli ja Stookholmis Eesti Gümnaasiumi. Ajakirjanduse juhuslikel andmeil töötavad Austraalias, USA-s ja Kanadas eesti õppeasutused (lasteaiad, koolid, täienduskoolid, suvekodud jne.), ent kus need kõik asuvad, palju neis on õpilasi ja õpetajaid ja millistes tingimustes need töötavad, selle kohta on seni puudunud purgivi ülevaade, isegi usaldusväärset nimestikku aadressidega pole olnud saada. Lisa

Seetõttu korraldas Eesti Õpetajate Keskühing (kelle aadress on; Estniska Skolan, Brunnsgatan 11, 11138 Stockholm, Sweden) k.a. kevadel ankeedi eesti õppeasutuste kohta 1968/1969.õppeaastal Austraalias, USA-s ja Kanadas. Selle ankeedi kokkuvõtte ja ülevaated moodustavad kõne all oleva erinumbri 48 leheküljest ligi kolmneljandikku. See ülevaade pakkus selle koostajale, Baltimore Eesti Kooli õppejõule Aleksander J. Leinjärvele ääretut huvi. Huvi peaks see pakkuma ka kõigile neile, kes on mures, kuidas õieti toimub neis maades eesti laste rahvuslik kasvatus, eesti keele ja meele ning Eesti kodumaatundmise, aga usuõpetuse õpetamine, eesti laul ja mäng. Ülevaate sissejuhatus kinnitab, et "nii riigivõimu halduse ja toetuse, kui ka eesti omaalgatusliku organiseeriva ning abistava keskuse puudumise tõttu on eesti õppeasutused õpetajate idealismi, lastevanemate armastuse ja ning koguduste ja teiste organisatsioonide huvi ja ohrimeelsuse villi." Ülevaated peaksid "kividena kisendama tõsi-
asjast, et eesti õpetajad on oma õlule võtnud eesti noorte rahvusliku kasvatus-
eesti keele ja meele õpetamise peamise ning põhilise ülesande ning sellega seoses olevad raskused. Seda ülesannet täidavad nad pidevalt, poole kuni kolmveerand aasta jookusl, leivatööst vabal ajal, üldiselt ilma tasuta või, üksikuil juhtumel, tagasihoidliku sisuga kingitusümbriku või sõiduraha eest." Peamiselt Kanadas püütakse õpetajate tööd tasuda. Ülevaade näitab, et keskne organiseerimine, moraalne ja majanduslik toetus esineb vaid Austraalias, kus Eesti Seltside Liit on selle oma asjaks teinud, toetades kooli erilisest

rahvuskapitalist (õpperaamatud on tasuta...) ja korraldades isegi eestikeele katseid. Muret tekitab õpetajate järelkasvu küsimus, kohati püütakse rakendada oma "villistlasi" vanuse tõttu lahkujate asemele. Rootsi on püüdnud ^{Koost} varustada pedagoogilis-metoodilise materjaliga.

Ülevaate järgi on kooli Austraalias 7, 128 õpilase ja 25 õpetajaga, USA-s ^{USA-s} 18 kooli 445 õpilase ja 100 õpetajaga, Kanadas 10 kooli 793 õpilase ja 43 õpetajaga (1968/1969.o.-a. andmeil). Kutselisi õpetajaid on Austraalias 40%, USA-s 28% ja Kanadas 50%. Koolidest on huvitavad Toronto Täienduskeskool, mille kohta leidub ajakirjas eriülevaade, ühes emakeele õppekavaga, koolijuhataja Edgar Martenilt, Sydney Täienduskeskkool ja Baltimore Eesti Kool, kus õpilased tavaliselt õpivad 16-18 eluaastani. New Yorgi Eesti H. Seltsi Täiendus-[✓]koolis töötavad VII ja VIII klassid 6 kl. algkooli kursuse lõpetanuile. See on suur arv kooli, õpilasi ja vabatahtlikke õpetajaid-idealiste. See peaks kohustama meie keskorganisatsioone appi astuma, et enam süstematiseerida koolide tööd ^{ing} ja rajada neile kindel majanduslik ja moraalne aluspind. Välisvõitlus on ilmtingimata vajalik ja sellest on ajakirjandus tulvil, ent mille eest viimaks võidelda kui rahvusgrupp kuivab kokku. Puuduvad andmed selle kohta, millise ¹⁰% moodustavad koolide õpilased eesti laste üldarvust, s.o. neist kes koolis käima peavad. Oletuste kohaselt on see ¹⁰ kooli asukhas 80-90%, ent üldiselt 50-60%, sest ega igal pool pole eesti kooli...

Edasi valgustab pastor Uno Plank huvitavalt usuõpetuse muresid eesti koolis. Paarikümne aasta jooksul pole suudetud välja anda vajalikku õpikut. "Näib, et on elatud lootuses, et kui mitte homme, siis ülehommel kindlasti lahne tagasi kodumaale. Elatakse soovunelmades, seepärast puudub ettevaatlikkus." Adele Unt valgustab üksiku kooli muresid Vancouveris ja Karl Valk ^{ing} noorte esineamistest avalikel ettekannetel. See on õieti väga oluline ^{ing} vana, kuna koolipeod peavad aitama lastevanemaid koolide ülalpidamisel. ~~Ja lastevanemad omakorda teetavad keskorganisatsioone...~~

^{ing} Näib soovida, et selles erinumbris esmakordselt pagulaselus "kividena kisendavad" eesti koolide mured ja hädad ei jää "hüüdjaiks häälteks" kõrbes, vaid et need mõtteid liikvele panevad ja et eesti laste rahvuslik kasvatus ^{ainult} ei jää enam lastevanemate asjaks ja õpetajate mureks, vaid see on üldine kohus.

5

*) Ülevaade haarab ka suuri lastesuvekodusid - Long Islandi (USA) ja
Seedrioru (Kanada) - ja Kanadas asuvat ainulaadset õppeasutust, mis teenib
ka USA-d, - Kotkajärve metsaülikooli.